

تصویر در چهارپاره‌ها از قاب هنرهای تجسمی و تصویری*

اسماعیل بهمنی** صفیه مرادخانی*** محمد رضا روزبه*** محمد خسروی شکیب****

چکیده:

شعر معاصر، گویی تلاش می‌کند به هنرهای تجسمی و تصویری شبیه شود. می‌گویند شعر گونه‌ای نقاشی و فیلمسازی با کلمات است. حال، کدام نوع از انواع شعر معاصر، شباهت و نزدیکی بیشتری به هنرهایی چون نقاشی یا فیلم دارد؟ چگونه می‌توان با انطباق تصاویر شعری و نمونه‌هایی از تصاویر هنری، تفسیری هنری (تجسمی-تصویری) از تصاویر شعری داشت که این پیوند و نزدیکی را نمایان‌تر سازد؟ یکی از نخستین محصولاتِ نوخواهی و نوسرایی شاعران معاصر، قالب چهارپاره است. به دلایلی تصویر در چهارپاره‌ها ملموس‌ترین حوزه متن است و هیچ کدام از شکل‌های دیگر شعر معاصر، برجستگی کاربرد تصویر را به این اندازه ندارد. بنابراین، چهارپاره بیش از انواع دیگر شعر قابلیت تفسیرهای هنری را دارد. با هدف نشان دادن شباهت‌ها و قابلیت‌های تصویر در هر دو هنر، می‌توان تفسیرهایی بر مبنای این‌همانی تصویر، داشت؛ می‌توان مرزهای هر دو هنر را به هم نزدیک کرد و در نهایت به دامنه شناخت هر دو هنر-به‌ویژه شعر-افزود. در این مقاله با رویکردی بینارشته‌ای و با روشی تحلیلی-توصیفی، کیفی، تصاویر چهارپاره‌های پرکارترین و سرشناس‌ترین چهارپاره‌سرایان دوران اوج این نوع شعر، از منظر هنرهای تجسمی و تصویری، مورد بررسی قرار گرفت. در نتیجه، مشخص شد که تصاویر چهارپاره‌ها، به برخی آثار نقاشی شباهت فراوانی دارد که برای مثال و نمونه به یک یا چند مورد از آثار معروف نقاشی جهان، که از این منظر نزدیک‌ترین پیوند را دارند؛ اشاره شد. تصاویری نیز در برخی چهارپاره‌ها دیده می‌شود که پیوسته و ادامه‌دار است و در چند بیت جریان دارد؛ چنین تصاویر پیوسته‌ای، شبیه نما یا فصلی از یک فیلم‌اند. همچنین، تصاویر برخی چهارپاره‌ها در کل، یک مجموعه یکپارچه‌اند که یک داستان کوتاه را روایت می‌کنند؛ در حالت اخیر طرحی شبیه به یک فیلم کوتاه دارند و گویی فیلم‌نامه‌ای هنری از یک فیلم کوتاه‌اند.

کلیدواژه‌ها: چهارپاره، تصویر، هنرهای تجسمی و تصویری، نقاشی، فیلم کوتاه

* این مقاله برگرفته از رساله دکتری اسماعیل بهمنی با عنوان: «سیر تحول و تطور چهارپاره‌ها از آغاز تا دهه چهل» به راهنمایی دکتر صفیه مرادخانی در دانشگاه لرستان می‌باشد.

** دانشجوی دکتری زبان و ادبیات فارسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه لرستان، خرم آباد. mail.ir@esmaeel.bahmani

*** استادیار گروه زبان و ادبیات فارسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه لرستان، خرم آباد (نویسنده مسئول).

Yahoo.com@safiyeh.moradkhani

Roozbeh.m@lu.ac.ir

khosravi.m@lu.ac.ir

**** دانشیار، گروه زبان و ادبیات فارسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه لرستان، خرم آباد.

***** دانشیار، گروه زبان و ادبیات فارسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه لرستان، خرم آباد.